

”-- Och som Hanss Kongl. Maijestet til Danmarck och Norge aff begierlighed til den almindelige rolighed haffuer samtycht freden med Hanss Kongl. Maij:t aff Sverrige effter Roskildske, Kiöbenhaffnske och Westphaliske tractaters indhold at ingaae, da er foraffskeedet, at forbemmelte Roskildske, Kiöbenhaffnske och Westphaliske tractater med alle de til de Kiöbenhaffnske hörende instrumenter udi alle och en huer deriss articuler udi deriss forige krafft och vigeur uryggeligen skal forbliffue och udi denne tractat saalediss holdiss att vaere igientagne, som de ord fra ord der udi vare indföörde. - -”

4:e artikeln i fredsfördraget i Lund
den 26 september 1679.

FREDEN I FONTAINEBLEAU

Frankrike avgör det skånska befrielsekriget. Utan att höra svenskarnas mening instiftar Ludvig XIV freden mellan Danmark och Sverige i Fontainebleau den 23 augusti 1679. För tredje gången tillförsäkras Skånelands folk rätten att "- blifva vidh deres vanlige rätt, lagd och gamble privilegier och frijheter -". Fredstraktaten i dess i Lund omskrivna form där Skånelands folk för fjärde gången erhöill rätt att "- blifva vidh deres vanlige rätt, lagd och gamble privilegier och frijheter -"

Från det föregående minns vi de franska frederna på Sveriges vägnar i Nijmegen, Celle och St Germain under första delen av 1679. Därmed avvecklade Ludvig XIV:s Frankrike sina krigshandlingar mot Tyska Riket och förband sig dessutom att med vapenmakt, om så erfordrades, återupprätta Sveriges genom kriget förlorade ställning.

Genom det sistnämnda åtagandet fick därför Danmark ännu en motståndare. Redan den 28 augusti 1676 förklarade Frankrike krig mot Danmark för att hjälpa sin svenske bundsförvant. Grunden för dessa garantier var att söka i Roskildefredens bestämmelser. Danmark å sin sida protesterade, genom Christian V, mot att man från dansk sida skulle ha brutit mot Roskildefredens bestämmelser, eftersom det i stället var svenskarna som genom sin ockupationspolitik i de östansundska landskapen brutit den omtalade fredsöverenskommelsen. Krigsförklaringen fick till en början inga andra följder, än att alla franska skepp skulle uppbringas och tagas i förvar, i den mån de vågade sig in i danska farvatten.

I förpostfäktningarna 1677 inför en eventuell fred mellan Danmark och Sverige krävde Danmark, att få behålla sina återerövringar Bohuslän, Skåne och Gotland samt de erövrade svenska provinserna söder om Östersjön. Just i detta sammanhang började de franska åtaganden mot sin legobroder i norr att bli avgörande, ty genom de franska garantierna var också de danska kraven utsiktslösa och detta trots, att svenskarna inte lyckats nå något avgörande på militär väg mot Danmark vare sig i Skåneland eller på de andra fronterna. För att öka trycket på Danmark ryckte franska styrkor under befäl av marskalk Créqui in i Christian V:s stamland Oldenburg och Delmenhorst under första halvan av juni månad 1679. Därmed visade man från fransk sida, att man ämnade hjälpa sin hårt prövade vapen- och subsidiebroder.

Danmark stod därmed inför det omedelbara hotet av total fransk invasion av Jylland. Den 10 juli försäkrade Christian V i brev till Créqui, att han var beredd att lägga freden i Ludvig XIV:s händer, på de villkor denne kunde finna "retfærdige, rimelige og billige" och tillade han, "siden jeg ser mig tvungen til at falde til Føje, er det mig en Trøst hellere at give efter for Kongen af Frankrigs Magt och Ædelmodighed end for de Svenskes Chikaner." Brevet fick som följd, att de franska styrkorna lämnade Oldenburg och Delmenhorst redan den 20 och 21 juli. Ännu en gång hade den historiska försynen tagit strupgrepp på det danska riket, men Frankrike avstod från vidare åtgärder sannolikt därför, att det för sin egen säkerhet inte hade något annat mål än ett status quo i Östersjöområdet. - Ingen av de där befintliga makterna fick tillväxa mer än vad de gjort.

Franske ambassadören i Sverige Isac de Feuquières, vilken under hela vintern 1678/79 vistades i Kristianstad, tog, efter danska inviter, brevledes kontakt med danske rikskanslern Alefeld i april månad 1679 efter anmodan av Johan Gyllenstjerna. Han föreslog därvid ett preliminärt fredsmöte i Lund den 1 maj. Av brevet framgick också, att en sådan fredskontakt var ett svenskt önskemål och den 12 maj träffades delegaterna första gången. Från dansk sida generalkrigskommissarien Christopher Sehested och från svensk generallöjtnanten och viceguvernören Jöran Sperling.

Sammankomsten skedde i Lunds domkyrka klockan tolv på dagen. Det berättas, att Sehested gick in i domen genom den södra dörren och Sperling genom den norra. Vid sammankomsten avhandlades kommissionernas sammansättning och vissa säkerhetsfrågor i Lund och på vägarna till konferensstaden. Nästa möte skulle ske den 17 juni.

Karl XI tillkännagav de förestående fredsförhandlingarna hos den engelske kungen och kurfursten av Saxen, med avsikt att engagera de båda makterna som medlare. Engelsmännen avböjde inviten med motiveringen, att Skåne låg alltför långt bort från deras intressen. Kurfursten däremot antog erbjudandet och skickade sin ambassadör baron baron Gerssdorff med kreditiv till Christian V i Danmark, vilken godtog den saxiska medlarrollen. Baron Gerssdorff begav sig därefter till Karl XI:s högkvarter på Ljungby gård varvid noterades. "at Gerssdorffs ankomst var hannem behaglig".

Konferensdagen gick in utan att den svenska kommissionen var på avtalad plats. Danskarna hotade att resa hem igen, men franske ambassadören lyckades övertala dem att stanna kvar under ursäkten, att svenskarna ännu inte hunnit förbereda sig inför de kommande frågorna. . . . Det visade sig att då svenskarna äntligen inställde sig den 22 juni blev positionerna från början låsta. Danskarna vidhöll nämligen sina krav att behålla det de erövrat under kriget. Svenskarna å sin sida yrkade tillbaka allt vad Danmark erövrat. De fordrade dessutom skadestånd och betalning för sina krigskonster! Därtill begärde de sjuttio tunnor guld på fursten av Holstein-Gottorps vägnar, att utgöra ersättning för de skador som den danska hären förorsakat på furstens fästningar, kontributioner med mera. Under harm avböjde danskarna de obilliga och hänsynslösa kraven och hotade med att avbryta sitt deltagande i konferensen. Den saxiske medlaren fick i det läget träda till för att stilla de upprörda sinnena.

Baron Gerssdorps medlarroll i all ära, men i det här fallet, utan att något militärt avgörande förekommit, var den synnerligen besvärlig. Det insåg också Ludvig XIV och från fransk sida befarade man troligen långt utdragna förhandlingar. Ludvig XIV beslöt därför till följd av den danska inviten från den 10 juli 1678, att stifta fred på egen hand mellan de stridande parterna!

Så kom det sig således, att det skånska kriget avslutades med freden på Franz I:s slott i Fontainebleau i departementet Seine-et-Marne i Frankrike den 23 augusti 1679! Freden slöts således av Ludvig XIV och Frankrike för eget och för Sveriges vidkommande med Danmark och därtill, utan att höra den svenska statsledningens åsikt!

Karl XI försökte förekomma Ludvig XIV:s freds ansträngningar då han i maj månad skickade generalmajoren Nils Bjelke till det franska hovet, med uppdrag att förmå Ludvig XIV att flytta de kommande fredsförhandlingarna till Lund. Det berättas, att Bjelke mottogs med "stor utmärkelse" då han ankom till Paris i juni månad, - men också, att han inte kunde öva ens det ringaste inflytande på förhandlingarna eller deras förläggningssort.

Fredsslutet i Fontainebleau innebar ett återställande av de svenska besittningarna enligt freden i Köpenhamn den 27 maj 1660. Ludvig XIV föreskrev också, att danska och svenska delegationer inom tre månader skulle sammanträda för att utreda vissa missbruk av svenska fartygs tullfrihet i Öresund samt erhålla furstendömet Holstein-Gottorp suveräna rättigheter. Därjämte utlovade Ludvig XIV, att han skulle förmå svenske kungen att ratificera freden inom tre månader eller tidigare och att traktaten för Frankrikes vidkommande skulle stadfästas inom sex veckor. Samtidigt slöts också fred mellan Frankrike och Danmark efter sedvanliga underhandlingar mellan de båda makterna.

Genom sitt maktspel restituerade Frankrike därigenom Sveriges ställning enligt sina åtaganden, - inte för Sveriges egen del, utan för att det stämde bäst överens med Frankrikes egna intressen i Europa.

Inom ramen för den dikterade freden i Fontainebleau föreskrevs också för tredje gången, att Skånelands invånare skulle få behålla sin gamla rätt, lag och privilegier, - men det skulle snart visa sig att den utfästelsen skulle svikas ännu en gång.

Den fred vi fått läsa om i våra historieböcker är den tillrättalagda versionen av freds- och förbundsfördragen i Lunds domkyrka, daterad den 26 respektive den 27 september 1679. Således drygt en månad efter de i Fontainebleau dikterade traktaten. Fördraget i Lund kan inte ses som något annat än en omskrivning av de franska fredsartiklarna. Till fördragets femte punkt gjordes emellertid ett tillägg. Det bestod i att svenskarna tvingades till lösen av Landskrona och Helsingborg med en summa av 165000 riksdaler. Som säkerhet för lösensumman fick den svenska besittningen Wismar lämnas som pant intill dess lösensumman var till fullo betald. Detta om något visar, att svenskarna var mycket angelägna om att få ett slut på kriget och att Skåneland ingalunda vanns genom något fältslag.

Den nya förbundstraktaten innebar en förändring av den nordiska politiken så tillvida, att den fick formen av en defensivallians för framtida bistånd mot eventuella fientliga makter. I en särskild recess föreskrevs dessutom, att äktenskapet mellan Karl XI och Christian V:s syster Ulrika Eleonora, som från början planerats före kriget, skulle ingås före utgången av februari månad 1680.

Vi summerar då att fred dikterades av europeiska, främst franska storpolitiska intressen. Svenskarna, som i nutiden indoktrinerats genom den kungliga glorifieringen av sitt så kallade stormaktsvälde, var, liksom Danmark, den gången enbart brickor i de dåtida stormakternas herravälde i Europa. Den här gången, liksom vid tidigare tillfällen, utföll spelet till Danmarks nackdel, ty även vid den här tiden visade svenskarna förmåga att se efter från vilket håll vinden blåste. Inom några få årtionden skulle vinden komma att blåsa från annat håll och då föll också, det löst hopfogade "stormaktskorthuset" med dunder och brak genom palavern vid Poltava och skottet vid Fredrikshald.

FREDSSTRACTAT,

som er oprettet och sluttet imellem Hanss Kongl. Majjestet
till Danmarch och Norge paa den eene
och

Hanss Kongl. Majjestet till Sverrige paa den anden siide
wed deriss fuldmechtige extraordinaire ambassadeurer til Lund udi
Skaane aar 1679 d. 26 Sept.

For alle och en huer, som det vedkommer, giöriss dette vitterligt, at efftersom for nogle aar siden en højist skadelig och forderffuelig krigslue udi christenheden er vorden optendt, som nesten gandske Europam haffuer angrebet, dog fornemmelig sig udi det romerske och derhoss liggende riiger, lande och provincier saalediss udspreed, att och den stormechtigste förste och herre, hr Christian den femte, konge til Danmarch och Norge, de Wenderss och Gotterss, hertug udi Slessviig, Holstein, Stormarn och Dijtmerschen, greffue udi Oldenburg och Delmenhorst,

sampt den stormechtigste förste och herre, hr Carl, Sverrigess, Gotters och Wenderss konning, storförste til Findland, hertug udi Skaane, Estland, Liffland, Carelen, Brehmen, Fehrden, Stettin-Pomern, Cassuben och Wenden, förste til Rygen, herre offuer Ingermanland och Wismar, saa och pfaltzgreffue ved Rein udi Beyeren, til Gylich, Cleve och Bergen hertug, formedelst den assistance, som de deriss allierede haffuer maatt giöre, ere omsider udi samme orlog bleffne indvichlede och endeligen iligemaade udi en aabenbar blodig och haard krieg imod huer andre geraaden; da haffuer den stormechtigste förste och herre, hr Carl den anden, konge udi Store Britanien etc. aff et berömmeligt forsætt, saadant at dempe och en sicher och bestandig fred igien at stiftte och etablere, sig baade ved breffue saa vel som ved sine udsendte ministrer bemöijet, de striidende parter at foreene och god fortrolighed igien at stiftte, och höijstbemeldte konning, formerchendis den gode intention, som hannem paa een och anden siide mödt er, sit forsætt saa megett krafftigere haffuer fortsatt och. aff samptlige parterne erholdett, at de til den forordnede tractats sted, Nimvegen, deriss fuldmechtige ambassadeurer och commissarier skichet haffuer och om freden begyndt at handle, huor, nest Guds naadige bistannd och meer höijsbemeldte kongiss flittige mediation, werchett saa wiit er bracht, at den fleeste deell aff parterne ere bleffne forligte. Och om endskiönt mand paa samme tiid haffde formodett, krieg i lige maade imellem deriss Majjesteter Majj:tr til Danmarch, Norge och Sverrige skulde vorde bilagt, och i steden derfore en almindelig fred och rolighed indrettet, saa haffuer dog saadant samme stedtz ej naaet sin fremgang, mens de striidende parter siden ved Hanss Kongl. Majjts och Sverrigiss riigess forbundsforvante och confoedererede den stormechtigste herre, hr Ludvig den fiortendiss, christeligste konings udi Francheriige och Navarra, giffuen anledning och flittig befording ved sin ordinarie stats-raad, leutenant-general ved dess armeer, gouverneur offuer Verdun och extra ordinaire ambassadeur ved det svenske hoff, den höij-welbaarne herre, hr Isaac de Pas, marqvis aff Feuqvieres, sig om en ønskelig fred at slutte paa det höijeste haffuer bemöijett, ere saa meget nermere der till bleffne lenchede, at deriss Majj:t Majj:t for gott och nytteligt haffuer befundett at tractaterne imellem dennem hid til Lund udi Skaane maatte forflyttiss, paa det den paa en saa nær och næsten som udi deriss Majj:trs Majj:trs aasiun liggende pladtz diss snarere kunde komme til god endskab, da den durchleuchtige förste och herre, hr Johan Georg den anden, hertug til Saxen, Gylich, Cleve och Bergen, det hellige romerske riigiss ertz-marschal och churförste, landtgreffue udi Dyringen, marchgreffue til Meissen saa och Ober- och Neder-Lautznitz, burggreffue til Magdeburg, greffue til det March och Ravenssberg, herre til Ravenstein, och aff et geisteligt och loffwærdigt forsætt til dette gaffnlige værchiss befording samt imellem begge deriss Kongl. Kongl. Majj:tr Majj:tr och hanss churförstelige durchleuchtigheds værende blodsforvandskab sin mediation parterne tilbudet haffuer, som och udi beste maade er antagett och deriss Kongl. Kongl. Majj:tr Majj:tr der till en viss tid och dag til sammenkomsten haffuer forordnet, och höijstbemelte Hanss Kongl. Majj:t aff Danmarch och Norge, voriss allernaadigste kongiss och herriss, wi effterskreffne der til forordnede extraordinaire ambassadeurer och fuldmechtige commissarier, her Anthon, dett hellige romerske rigess greffue, friherre aff Aldenburg, edle herre til Warell, Kniphausen och Doortwart, ridder, höijstbemelte Hanss Kongl. Majj:ts geheime-raad och

stadtholder offuer greffueskaberne Oldenburg och Delmenhorst, hr Jens Juel, friherre aff Jelinge, herre til Worgaard, ridder, Hanss Kongl: Maij:tz geheime-, estats- och cancelie-raad, assessor udi höijeste rett och vice præident udi commercie collegio, och Conrad Bierman til Buskerudss gaard, Hanss Kongl. Maij:tz estats-, justitz- och cancelie-raad och geheime estats secreterer, med Hanss Kongl. Maij:ts aff Sverrige der til forordnede extraordinaire ambassadeurer och fuldmechtige commissarier, de höijwelbaarne och welbaarne herrer, hr Johan Gyldenstiern, friherre til Lundholmen, herre til Stæchett, Biörchesund och Hellery, Hanss Kongl. Maij:ts aff Sverrigess riigess raad och cantzelie-raad samt lagmand offuer Nörre Finnelag sogn, och hr Frantz Joel Ørnsted, herre til Skotterup, Krussenhoff och Hoffgaard, cantzelieraad och secreterer aff staten, ere sammentræde och effter udvexlede richtige fuldmachter, formedelst den berömmelige, usparede möije och flittige negotiation, som hanss churförstelige durchleuchtigheds wirchelige geheime-raad, cammer-herre och til denne fredsshandling forordnede abgesandte, den velbaarne herre, hr Nicolas, dett hellige romerske rigess edle bannere och friherre aff Gerssdorff, til Parut, Breting, Hammerdorff, Rechell och Hussvald, derved udviist haffuer, her udi Lund adskillige conferencier der offuer er holden, och werchett saa viit bracht, at paa en god udgang iche meere siuntiss var at tuiffle.

Men saasom imidlertid fredss conditionerne udi Francheriige ved en anden negotiation den 23 Aug. eller den 2 Sept. udi nærvrerende aar ere bleffne affhandlede och underskreffne, samme och aff Hanss Kongl. Maij:t til Danmarch och Norge etc. effter at Hanss Kongl. Maij:ts allierede den eene effter den anden vare udtrædne aff krigen, och huer for sig haffde sluttet fred, baade udi consideration aff den christeligste konge udi Francherige saa och udi henseende til dett nærmere stiftede wenskab och alliancer samt den deraff hereffter flydende fortrolighed er bleffuen antagne och samtychte; saa haffuer vi paa höijstbemelte deriss Kongl. Kongl. Maij:trs Maij:trs allernaadigste befalning forbemelte udi Francheriige sluttede conditioner foretagett och med begge deeleriss willie, samtyche och gott befindende paa effterfølgende maneer wiidere forklaret och affattet:

1) Imellem begge deriss Kongl. Kongl. Maij:tr Maij:tr samt deriss successorer och arffuinger, riiger och wndersaatter udi Danmarch, Norge och Sverrige med alle dennem tilhörende provincier, lande och steder, skal være och bliffue en uigienkaldelig, stedtzvarende och evig varende fred, saalediss at denne paastandende blodige krig och fiendskab baade til landss och vandss hermed skal ophøre, alle stridigheder, missforstand, modvillie och tuedracht opheffuiss och endiss, och udi steden derfor en god fortrolighed, oprichtigt wenskab, eenighed och naboelig omgiengelse stiftiss, styrchess, festiss och erholdiss, saa at en huer paa sin siide skal paa ald muelig maade söge de paakommende tuistigheder och irringer at bilegge, alle practiqver, som imod huer andenss personer, stater, lande och folch kunde forretages, naar det fornemmiss at være paa færde, aabenbare skade och forderff affværge, och saa viit mueligt er, den ene den andenss gaffn och beste saasom sit eget med ord och gierninger befordre.

2) Och paa det saadan fortrolighed diss meere befestiss, och alt huad den forige uvillie udi nogen maade kand opvæche, med rod kunde optagiss, da er beloffuet och sluttet, at huad aff nogen udaff parterne den anden til præjuditz, meen, skade eller forfang i nogen maade med ord eller gierninger för eller udi kriigen er giordt och forrettet, det skal aff den, som saadant er wederefarett, aldrig meere paatenchiss, paa-anchiss eller erindress, langt mindre ved andre hemmeligen eller aabenbare, directe eller indirecte under nogen forvendte aarsag heffniss och betaliss, menss, ligesom det aldrig var skeedt, kastiss udi en evige forglemmelse. Till huilchen ende och alle de skriffter, som aff nogen aff parterne den anden til forkleining udi denne krigsstiid ere publicerede, skulde indsamless, affskaffis, forbiudiss och aldeeliss dödiss. Wndersaatterne skulde och niude denne forskreffne amnestie, saa at det dennem til ingen sværighed skal komme, at de sig paa den ene eller anden siide haffuer begiffuet, ej heller skal nogen aff dennem hereffter nogen forfang eller skade aff samme aarsage specie juris aut via facti, under huad prætext det och være kand, paaföriis, eller der offuer nogen undersögning eller randsagning till nogenss præjuditz foretagiss.

3) Til den ende skulde alle forbund opholde och affskaffiss, som aff den ene eller anden konge til den andenss skade och præjuditz ere oprettede och deriss Maij:tr Maij:tr hereffter udi ingen tractat eller alliance, som kand streche til den andenss skade, samtyche. Saasom och hereffter ald handell och vandell imellem begge deriss Kongl. Kongl. Maij:trs Maij:trs riiger, lande, provincier och steder igien skal haffue sit frii löb och ubehindret tilförsell.

4) Och som Hanss Kongl. Maijestet til Danmarch och Norge aff begierlighed til den almindelige rolighed haffuer samtycht freden med Hanss Kongl. Maij:t aff Sverrige effter Roskildske, Kiöbenhaffnske och Westphaliske tractaters indhold at indgaae, da er foraffskeedet, at forbemelte Roskildske, Kiöbenhaffnske och Westphaliske tractater med alle de til det Kiöbenhaffnske hörende instrumenter udi alle och en huer deriss articuler udi deriss forige krafft och vigeur uryggeligen skal forbliffue och udi denne tractat saalediss holdiss att være igientagne, som de ord fra ord der udi vare indfördte.

5) Och efftersom udi offuenbemeldte udi Francherige d. 23 Aug. eller 2 Sept. sluttede tractats 5:te och 6:te articuler er foraffskeedet, at alle de steder och lande, som deriss Kongl. Kongl. Maij:tr Maij:tr udi denne krieg fra huer andre haffuer taget, skulde restitueris, saa skal sligt udi alle maader effterkommiss, saa at begge deriss Maij:tr Maij:tr effter den Roskildske, Kiöbenhaffnske och Westphaliske fred med rette tilkommer, och nu aff den ene eller anden aff deriss Maijesteter occuperet være kunde.

6) Er och aftalt, at de byer, slotte och festninger, som til Sverrige effter dette tractats indhold skulde restitueris, skal, som de nu befindiss, igiengiffuess. Och skall samme byerss, stederss, öerss och provinciers restitution, med huiss deraff dependerer, och huad udi nærvrerende tractat er foraffskeedet skee paa effterfölgende maade: Helsingborg til nestkommende d. 18 Oct.; Landtzcrone til d. 20; Rygen d. 22; Marstrand, Oddevald och heele Bohuss læn samt Gotland,

Carlsburg och Zwinger skandtze til den 31 aff forbemeldte maaned. Paa offuen specificerede terminer affmarcherer de danske gvarnisoner, som folbemeldte festninger indehaffuer, och indrømmer dennem til de svenske dertil forordnede fuldmechtige commendanter och kriegssfolch, och da haffuer officererne, huerpaa sin siide, til börlig opsiun och disciplin med soldatterne, at iche nogen foröffuett insolence siden vorder klaget, till huilchen ende paa begge siider commissarier skulde forordniss, som skulde see till, at huerchen borgerne udi stæderne eller landtmanden nogen offuerlast aft en eller anden vederfariss. Skulde paa de steder, huor till eller fra gvarnisonerne til siöess skulde transporteris, den foresatte tiid och dag formedeist wær och wind iche saa nöije kunde observeris med indrömningen eller restitutionen, saa skal det for samme aarsage iche forhindriss, men festningerne och landett holdiss dennem til beste, indtil de kunde ankomme, och indrömningen da iche diss mindre haffue sin forfgang, ligesom det var den dertill forordnede rette dag. Skulde det och hendiss, att kriegsfolchene, som samme lande och festninger skulde indtage, för den bestemte termin ankomme, eller de som derfra skulde marchere bleffue nödde for modvæderss skyld sig offuer tiiden der at opholde, da skulde de ankommende indtil evacuationsdagen och de bortgaaende, indtil værliget stilles och de bortseijle kunde, med fornöden underholdning paa landet forsiuness..

7) Stycherne udi festningerne, som skulde restitueris, angaaende, da, efftersom en deel aff dennem ere borte, en deell omstöbte och andre udi steden didförde, skulde de der iladess, som nu findess, dog at Hanss Maijestet aff Danmarch 10 aff huer sted udtager, men de öffrige bliffuer der. Och efftersom de lande och steder, som effter denne fredsstractat evacueris for den tiid, som udi det frantzöske fordrag er neffndt, bör iche diss mindre betale de paabudne contributioner til den dag, som udi dett frantzöske instrument er accorderet, at de skulde restitueris, saasom Landtzcrone, Helsingborg, Carlsburg och Zwinger skandtze til d. 29 Nov., Wismar och Rygen til d. 6 Dec., Gotland med Oddevald och Marstrand udi Bohuss læn til d. 13 Dec. nestkommende stil. vet., er foraffskeedet, at Hanss Kongl. Maijestett aff Danmarch beholder imidlertiid Wismar bye til underpant indtil samme contributioner richtigten vorder betaldte och erlagde, menss saa snart disse contributioner ere betaldte eller derfore nöijachtig caution stillet, loffuer Hanss Kongl. Maij:t aff Danmarch effter den udi Francherige sluttede tractat forbemeldte stad Wismar uden sig der udi at wegge och uden ophold til Hanss Kongl. Maijestet aff Sverige at lade restituere, och ingen forrewendinger eller prætionier paa een eller anden maade der paa at giöre.

8) Och som Hanss Kongl. Maijestet aff Danmarch haffuer giffuet tilkiende, at de privilegier och friiheder, huilche de svenske skibe udi Øresund och Belt ere forundte, skulde haffue giffuet aarsag til nogle missbrug, tuert imod forbemelte tractaters indhold och meening, Hanss Kongl. Maijestet aff Sverrigess forsæt eij heller er, at dess undersaatte eller andre under prætext aff samme privilegier skulde missbruge denne friihed til Hanss Kongl. Maij:t aff Danmarchiss toldiss, indkomsterss och rettigheders præjuditz och forfang, da er foraffskeedet, at höijstbemelte Hanss Kongl. Maijestett aff Danmarch skal den 22 Febr. næstkommende sende sine commissarier, som med Hanss Kongl. Maij:t aff

Sverrigess commissarier paa en imellem begge parterne indvilget sted skulde sammenkomme och der, udi kongen aff Francherigess deputeret ministers nærværelse, de der opkomne striidigheder venligen och oprichteligen bilegge, dog saalediss, at huiss privilegier och friiheder, som de svenske skibe effter offuenbemeldte tractater udi Øresund och Belt niudett haffuer, skulde forbliffue udi deriss fulde vigeur, men de missbruge, som til Hanss Kongl. Maijestett aff Danmarchiss rettighederss och indkomsterss skade och præjuditz mod forbemeldte fordragss meening ere opkomne, skulde paa tro och loffue remederis och rettiss.

9) Saasom en qvæstion er opkommen om den rettighed Hanss Kongl. Maij:t aff Danmarch haffuer til den store schamburgiske canonicats præbende udi Hamborg, saa bliffuer det ved den disposition Hanss Kongl. Maijestet aff Danmarch sidst der offuer giordt haffuer, och udi det öffrige en huer sin rett forbeholden.

10) Och som Hanss Kongl. Maijestet aff Danmarch och Norge formedeist cession en fordring och hypothec paa Crutsand haffuer, da er foraffskeedet, at den derpaa udlaante summa med paaløbende rente, effter den tydske rett, skall richtigen aff Hanss Kongl. Maij:t aff Sverrige udi Hamborg betaliss, och Hanss Maijestett aff Danmarch forbemelte öe saa lenge udi possession beholder, indtil alt fuldkommen vorder fornöijet och betalt, da samme öe aff Hanss Kongl. Maijestett aff Danmarch til Hanss Kongl. Maijestet aff Sverige, uden nogen prætension der paa at haffue, igien skal afftrædiss, och imidlertid ingen skandtze eller festning der paa anleggiss, menss huad indkomst deraff oppebærgiss, siden udi interessen affkortess.

11) Dersom enten aff deriss Maij:tr Maij:tr skulde formeene nogen urichtighed var med grendtzerne imellem Norge och Sverige, imod de forige tractaters expresse meening och indhold, da skal, om enten deriss Maij:tr Maij:tr begierer der offuer randsugning at holdiss, inden 6 maanader dereffter visse commissarier forordniss, som dennem effter bemeldte tractater skulde efftersee, richtigen affdeele och indrette.

12) All breffue, documenter och skriffter, huad naffn de och haffue kunde, være sig justitz-, militar- eller landets indkomster, rett och herligheder angaaende, som tillige med landene och festningerne aff Hanss Kongl. Maij:t aff Danmarch ere erobrede, skulde tilsammenss, saa och huiss aff dett pomerske archivo ved Bornholm bleff berget, saa viit deraff findess beholden, richtigen igien leffueriss.

13) Alle deriss Kongl. Kongl. Maij:trs Maij:trs wndersaattere, aff huad stand och wilkor de och være kunde, skulde strax effter denne tractats ratifications udwexling restitueris udi alt deriss godtz, löst och fast, och diss indkomster, aff huad slags de och være kunde, som formedelst denne kriig ere indtagne och confisqverede, samt de rettigheder och prætensioner, som dennem ved lou, process eller arff udi varende kriig ere tilfaldne, saa at de aff egen macht och myndighed samme godtz maa tiltræde, uden nogen henseende till huad deraff

tilforn kunde haffue været confisqveret, pantsatt eller bortforærett, dog at huad att samme godtziss indkomst och rente effter gjorde confiscation er oppenbaarett, eij kand igien fordriss. Denne forordning niuder och alle deriss Kongl. Kongl. Maij:trs Maij:trs wndersaatere saa vel geistlige som wersslige samt alle andre, som haffuer fuldt den ene eller den anden kongess armee och godtz och eijendom, löst och fast haffuer udi Sverrige eller udi de provincier, som formedelst de roskildske och kiöbenhaffnske tractater ere affstandne och wed dette tractat til Sverrige skulde offerleffueriss, huilche alle och en huer, saa vel som deriss arffuinger och de som dertill ere berettigede, skulde haffue fuld macht der deriss godtz at besidde, bruge, niude och affhende, med ald den rett och friiheder, som dennem for denne krieg haffuer tilkommet, saa at det ingen skal komme til skade, forfang eller præjuditz, at hand det ene eller andet partie haffuer fuldt, menss en huer fuldkommeligen settiss udi forige stand och til hæder, ære och godtz, udi huilche hand var, förend krieggen begyndte, uachtet huad process, rettergang eller domme imod dennem, deriss forældre, frender och slecht kunde være falden, fordi de enten haffuer holdt sig til det andet partie eller haffuer været anklaget for det at haffue fuldt. Det skal och staae dennem friit fore, inden aar och dag at boe och flytte, huor och til huad sted dennem lyster, och indtet derfor aff dennem, under huad naffn det och haffue kand, begieriss, men naar de engang deriss boepæll haffuer udvælt, skulde de alleeniste være den konning med troskabss eed forplichtede, udi huiss land de boer, uanseet de och udi en anden kongiss land godtz besidder, for huilchett godtz och eijendom de dog skulde niude samme privilegier och rettigheder, som andre landtz indbyggere och underdanere.

14) Alle fordringer och rettigheder, aff huad natur och egenskaber de och være kunde, som begge deriss Maij:trs Maij:trs wndersattere for krieggen haffuer hafft saa vel hos kongerne selff som hoss huer andre, skulde bliffue udi deriss fulde krafft lige som de alle och en huer her særdeliss vare indfördte, saa at de som hoss deriss Kongl. Kongl. Maij:t Maij:t nogen richtig fordring haffuer, skulde inden 2 aar betaliss, och de som med process och retten haffuer at giöre, dennem skulde inden aar och dag udi Danmarch ved højeste rett och udi Sverrige ved revision, om de det vilde lade did komme, huiss ret och billigt er wederfariss, och da endeligen affdömmis och inden et aar effter fældte dom exeqveris. Dette skal och forstaaess om dem, som udi denne krieg sig til det ene eller andet partie haffuer begiffuet.

15) Alle fanger, aff huad wilkor och nation de ere, skulde strax effter ratificationen paa begge siider uden nogen rantzon lössgiffuess, dog skulde de effter billighed betale, huiss de for kost ere skyldig och ellers huad de paa de stæder, huor de ere, haffuer laant. Dissligeste skal och först liqvideris och betaliss huad effter oprettede cartel det ene partie det ande t for rantzon kand være skyldig. Menss om nogle fanger haffuer taget tienste under den andenss armee och paa de stæder, huor de sig nu befinder, wilde forbliffue, det skal staae dennem friit fore, dog at de sig derom inden 3 maaneder, fra ratificationens udwexling at regne, forklare. Til huilchen ende begge konger loffuer, at ville udi deriss riiger och lande paa alle prædichestole lade publicere, at ingen under tilbörig straff skal

understaae sig nogen her udi hinderlig at wære, menss befordre, at de jo förre jo heller maa settiss udi forige frihed.

16) Wdi denne fred indsluttiss de konger, förster, republiqver och stater, som enten inden tractatets udwexling eller 6 maaneder dereffter aff nogen aff deelene dertil vorder næffnde.

17) Och paa det ald ønskelig fortrolighed, oprichtig naboeskab och indbiurdiss god correspondentz ved felliss interesse, saa meget mueligt er, kunde stifttes, da er afftalt och foraffskediget, at imellem deriss Kongl. Kongl. Maij:tr Maij:tr et nærmere forbund med det allerförste skal oprettiss.

18) Forskreffne articuler skulde inden 14 dage eller snarere, om mueligt er, ratificeris.

Actum Lund d. 26 Sept. anno 1679.

"Capitaine Friedenreich ved det Kongelige Artillerie-Corps" skrev 1758 i sitt verk "Kong Christian den Femtes Krigs-Historie", angående förspelet till fredstraktaten:

"- den Danske Minister hr. Meyerkrone udi Paris nok at bestille med at faae en god Fred slutted. De Svenske Ministre søgte med al Magt at en Fred ej i Paris skulle sluttes, meenende at siden Dannemark alleneste stoed tilbage, de da med Frankeriges hielp skulle bekomme noget fordeelagtigt. Kong Ludvig den Fiortende kunde ikke ansee dette for billigt: thi hans eneste Öyemärke var, at holde sit Løfte med Sverrig og skaffe samme Krone det Borttagne tilbage igien, endskiøndt den ej havde hiulpet ham lykkelig udi denne Krig. Hans Kongelig høyhed Printsens af Frankerig klagede selv over de Svenskes haardhed, og saae forud, at naar Krigen var endet og Kong Ludvig var løst fra sin Forbindelse, da maatte han see sig om efter andre Forbundne, Hans Majestæt af Frankerige forlangede alleneste at den Roeskildiske og Kiøbenhavnske fred skulle staae ved Magt, efterdi han havde forsikkred sammes uforanderlige holdelse. Udi dette suure Æble maate man bide den Gang, for et at faae baade Frankerige og Sverrig paa halsen, skiøndt de Danskes lykkelige Vaaben havde skildt Fienden ved en Deel Lande og Stæder. - - Efter en lang Mellehandling imellem hr. Meyerkrone og den Franske Minister Arnaud de Pomponne blev endelig Freden slutted den 2- den September og underskredet av disse Ministre. -

Kongen af Frankerige lover at forskaffe Hans Majestret af Sverriges Ratification af denne Fred inden 3-de Maaneder eller og før. Hans Majestret af Dannemark har ikke nødig at udlevere de Stæder og Lande som ere borttagne førend disse Tractater bliver udverlede. - -"

Samma källa omtalar också att de svenska förlusterna i människoliv under kriget 1675-79 i Skåneland och norra Tyskland uppgick till 31330 man. Fångarnas antal uppgick i sin tur till 8185 man. De största förlusterna i människoliv inträffade för

svenskarnas del i slagen vid Lund och Stade med 4000 respektive 3000 stupade. Vid Bornholms befrielse togs 2245 svenska krigsfångar, vilket var det största antalet fångar på en gång under kriget. Under sjökriget förlorade svenskarna inte mindre än 38 skepp med sammanlagt 1244 kanoner. Bland de större förlusterna kan nämnas "Rikets Krona" med 134 kanoner, som sprang i luften med 1100 man ombord i slaget vid Seland. Vid samma tillfälle förlorades också "Rikets Svärd" med 96 kanoner och 650 man ombord. "Rikets Nyckel" förlorades i slaget vid Ölands södra udde. Hon förde 80 kanoner med en besättning om 550 man ombord. Under kriget erövrades dessutom 56 skepp inklusive 11 kaparskepp med sammanlagt 6390 man och 1253 kanoner. Här kan som exempel nämnas "Calmar Nyckel" med 400 man och 74 kanoner och "Amarant" med 300 man ombord och 60 kanoner.

Och allt detta till priset av 400 000 écus årligen genom fördraget med Frankrike i Stockholm den 4 april 1672. Ett fördrag som dessutom slöts bakom ryggen på svenskarnas förbundsbroder Holland och som riktade sig mot - just förbundsbrodern Holland! - Ett praktfullt svek av nära nog ouppnåeligt mått.

Egentligen var det så att tillfälligheter avgjorde befrielsekriget på förhand. Man skulle till och med kunna säga, att kriget avgjordes till svenskarnas fördel redan den 11 mars 1676, ty den dagen avskedade Christian V sin rikskansler Peder Griffenfeld och därmed stoppades också dennes franskvänliga politik. Griffenfeld visste mycket väl vilka vägar dåtidens europeiska storpolitik gick. Griffenfeld menade helt enkelt: "Uden Frankrig faar vi ikke Skaane tilbage", och med all önskvärd tydlighet kom historien att ge Griffenfeld rätt i alla avseenden. Med Griffenfeld skulle också katastrofen i Roskiide ha varit en historisk parentes.

Avslutningsvis vill vi åter betona vad traktatens fjärde artikel föreskrev. Nämligen bland annat:

" - - at forbemelte Roskildske, Kiøbenhaffnske och Westphaliske tractater med alle de til det Kiøbenhaffnske hørende instrumenter udi alle och en huer deriss articuler udi deriss forige krafft och vigeur uryggeligen skal forbliffue och udi denne tractat saalediss holdiss att være igientagne, som de ord fra ord der udi vare indfördte."

Ännu en gång föreskrevs således, att Skånelands folk skulle få "blifva vidh deres vanlige rätt, lagd och gamble privilegier och frijheder oturberade och obehindrade", enligt fredstraktaten i Roskilde. Vi skall emellertid snart bli varse, att även denna av Ludvig XIV dikterade bestämmelse skulle trampas under stövlarna, genom den svenska kungadiktaturens upphöjda självgoda sätt att handskas med ingångna avtal och bestämmelser. Vi skall finna att det man "ord fra ord" kommit överens om, redan före fredstraktatens undertecknande var saboterat av den svenska kungaregeringen genom hemliga beslut, om målmedveten försvenskning av allt som hörde samman med Skånelands "gamble privilegier och frijheder"!